

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

59-1

Brno 2018

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 59
Volume 59

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady Head of editorial board	Pavel Kouřil
Redakční rada Editorial board	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik
Odpovědný redaktor Editor in chief	Petr Škrdla
Výkonná redakce Assistant Editors	Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba Executive Editors, Typography	Azu design, s. r. o.
Software Software	Adobe InDesign CC
Fotografie na obálce	Hlinsko – Kouty I. Oboustranně plošně retušovány hrot se čtyřmi přiloženými uštěpy (obr. 3, str. 23).
Cover Photography	Hlinsko – Kouty I. Bifacial point with four refitted flakes (Fig. 3, Pg. 23).
Adresa redakce Address	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Čechyňská 363/19 602 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk Print	Azu design, s. r. o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2018
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Copyright ©2018 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Resumé

Brno (Kat. Štýřice), Vídeňská-Straße, Parz. Nr. 681 (Aktion A032/2017). Neolit, MBK. Siedlung. Rettungsgrabung.

Obr. 1. Brno, Vídeňská 16. Lokalizace výzkumu.

Abb. 1. Brno, Vídeňská 16. Lokalisierung der Grabungstelle.

BRNO (K. Ú. TUŘANY A HOLÁSKY, OKR. BRNO-MĚSTO)

„U Tuřan“. Neolit, LnK, MMK. Sídliště a dílna na BI. Ženská plastika. Povrchový výzkum.

V souvislosti se studiem rozsáhlé dílny na broušenou industrii prováděli oba autoři v uplynulých letech systematické povrchové sběry v trati „U Tuřan“. Ta se rozkládá západně od esovitého ohybu asfaltové silničky, která je součástí Šípkové ulice v Tuřanech. U tohoto ohybu odbočuje ze silničky polní cesta směru východ-západ, po níž běží hranice mezi katastry

brněnských částí Tuřany a Holásky. V literatuře se obvykle v souvislosti s nálezy z mladší doby kamenné uvádějí objekty z pískovny východně od Holásek, které jsou řazeny ke kultuře s moravskou malovanou keramikou, fází Ib (Kazdová 1984, 240). Naleziště „U Tuřan“ přesahuje na oba katastry městských částí, i když většina povrchových sběrů byla uskutečněna v místech patřících již do Tuřan. Nadmořská výška se pohybuje kolem 225 m. Rozorané sídlištní objekty jsou na poli dobře zřetelné díky tmavé výplni, místy jsou orbou také zachyceny písčité šterky podložní tuřanské terasy ze starého pleistocénu.

Počátkem ledna 2018 získali na nalezišti oba autoři množství metabazitů typu Želešice v různém stupni zpracování, méně početnou štípanou industrii, spodní části kamenných třecích podložek, dále obvykle hrubě ostřenou keramiku odpovídající kultuře s MMK, ale také jemnou světlou keramikou s charakteristickými liniemi patřící kultuře s LnK. Ve východním shluku objektů na tuřanské straně naleziště vyzvedl P. Gadas mimo jiné také zlomek ženské plastiky, která dosud nebyla ani z Holásek ani z Tuřan popsána.

Keramický zlomek má rozměry 6,5 cm na šířku a 6,3 cm na výšku, jeho hmotnost je 92,8 g. Představuje pravou pahýlovitou paži a k ní přiléhající část hrudi s drobným řadrem (obr. 2). Na zádové části je zajímavá 2,9 cm dlouhá tenká lišta, která běží po okraji paže. Široká paže z trupu vybíhá horizontálně a je hrotitě zakončena, takže lze sošku spolehlivě zařadit k tzv. střelickému typu (podle Střelice u Znojma). Rovněž žebrované lišty v zádové části pro něj bývají charakteristické, i když jsou obvykle posunuty více ke krku (Kazdová, Šabatová 2007). Keramické plastiky střelického typu jsou na Moravě prakticky bez výjimky řazeny do fáze Ia kultury s moravskou malovanou keramikou (Podborský 1985, 66; Čižmář *et al.* 2008, 77). V rámci brněnské aglomerace nejsou ale lokality odpovídající jednoznačně fázi MMK Ia dosud uváděny s výjimkou Brna-Žebětína „Na drdi“, kde Kazdová (1984, 240) zmiňuje Ia i Ib. Proto je zajímavé, že právě tam byla také zjištěna keramická soška střelického typu (Čižmářová, Geislerová 1989). Další plastika střelického typu byla popsána rovněž ze západní části brněnského okolí, konkrétně z Popůvek (okr. Brno-venkov), od Žebětína vzdálených jen kolem 4 km vzdušnou čarou, kde je sídliště s moravskou malovanou keramikou datované do přechodné fáze Ia/Ib (Palečková 2009).

Nyní popisované naleziště „U Tuřan“ lze určitě zařadit ke staršímu stupni MMK, což potvrzuje i přítomnost drobných čepelek z obsidiánu.

V keramické hmotě fragmentu plastiky je zřetelné velmi hrubé ostřívo tvořené několik mm velkými valounky i ostrohrannými úlomky křemene, zejména nápadný je valounek rohovce o průměru 9 mm vystupující na zádech v části přecházející do krku.

Tyto neolitické sošky jsou sice převážně nacházeny v úlomkovitém stavu, ale hrudní partie bývá zachována obvykle celá, viz např. nález dvou fragmentárních ženských plastik v Těšeticích-Kyjovicích v objektu 717a (Kazdová, Šabatová 2007). V našem případě ale máme jen pravou polovinu hrudi figurky, proto musíme předpokládat její poměrně brutální rozbití.

Podrobné petrografické studium velkého souboru broušené industrie včetně hojných polotovarů a přinesené suroviny z nedalekých Želešic byly předmětem magisterské práce Trnové (2017) a její výsledky budou publikovány v jiném periodiku. V současné době jsou v rámci bakalářské práce petrograficky studovány kamenné třecí podložky, v jiné studentské práci je řešena provenience obsidiánu.

Antonín Přichystal, Petr Gadas

Literatura

Čižmář, Z., Kalábková, P., Kazdová, E., Kovárník, J. 2008: Lid s moravskou malovanou keramikou lengyelské kultury. In: Z. Čižmář (ed.): *Život a smrt v mladší době kamenné. Katalog výstavy*. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i., 17.

Čižmářová, J., Geislerová, K. 1989: Dvě neolitické lokality z Brna-Žebětína, okr. Brno-město. *Přehled výzkumů 1986*, 22–23.

Kazdová, E. 1984: *Těšetice-Kyjovice 1. Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou*. Spisy Filozofické fakulty 260. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně, 240.

Kazdová, E., Šabatová, K. 2007: Výjimečná nálezová situace s neolitickými plastikami střelického typu z Těšetic-Kyjovic „Suten“. *Pravěk Nová řada 17/2007*, 27–40.

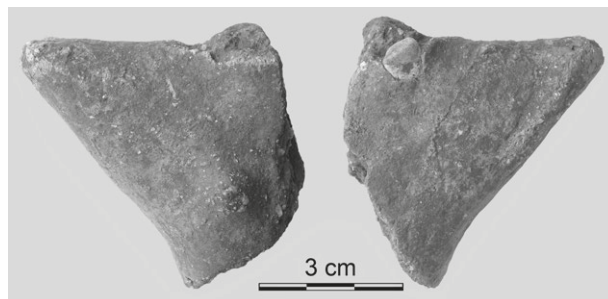
Palečková, O. 2009: *Sídliště s moravskou malovanou keramikou lengyelské kultury v Popůvkách (okr. Brno-venkov)*. Rkp. diplomové práce. Uloženo: Knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

Podborský, V. 1985: *Těšetice-Kyjovice 2. Figurální plastika lidu s moravskou malovanou keramikou*. Spisy Filozofické fakulty 262. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně.

Trnová, K. 2017: *Suroviny broušených kamenných artefaktů a jejich polotovarů z neolitického sídliště v Brně-Holáskách*. Rkp. diplomové práce. Uloženo: Ústav geologických věd Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

Résumé

Brno (Tuřany/Holásky Cadaster, Brno-město District), “U Tuřan”. Neolithic, Lengyel (MPW I). Surface find. Settlement and workshop for polished tools. A fragment of a ceramic female statuette of the Střelice type.

Obr. 2. Brno (k. ú. Tuřany a Holásky, okr. Brno-město). Zlomek ženské plastiky při pohledu zepředu a zezadu. Foto L. Plchová.

Fig. 2. Brno (Cadaster Tuřany and Holásky, Brno-město District). A fragment of a female statuette. Views on its front and back part. Photo by L. Plchová.

BRNO (K. Ú. ZÁBRDOVICE, OKR. BRNO-MĚSTO)

Mezi ulicemi Přadlácká a Vranovská. MMK. Sídliště. Záchranný výzkum.

Lokalizace: S-JTSK – 1160031.12:596849.25, 1160051.89:596849.25, 1160037.40:596779.86 a 1160018.42:596784.63.

V době od února do května roku 2017 uskutečnili pracovníci Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., záchranný archeologický výzkum na pozemcích p. č. 980/1, 980/2, 980/3, 980/4, 980/5 v katastrálním území brněnské městské části Zábřovice v souvislosti s výstavbou nového bytového domu. Předmětná novostavba byla situována do pásu o šířce zhruba 20 m, který probíhá ve směru zhruba Z–V napříč střední částí domovního bloku, vymezeného na severu ulicí Jugoslávská, na západě ulicí Přadlácká, na jihu ulicí Francouzská a na východě ulicí Vranovská.

Vedle očekávaných pozůstatků novověkých aktivit se podařilo v západní, výše nad nivou Svitavy položené třetině dotčeného prostoru zachytit také doklady dosud nevidovaného pravěkého osídlení. Nejstarší komponentu zde zastupovaly dva sídlištní objekty